

Mazowiecki Kurator Oświaty
Al. Jerozolimskie 32, 00-024 Warszawa

KOD UCZNIĄ

KONKURS GEOGRAFICZNY

„EUROPA NASZ STARY KONTYNENT”

DLA UCZNIÓW GIMNAZJÓW

I ETAP SZKOLNY

16 października 2013

Ważne informacje:

1. Test składa się z 25 zadań. Masz 60 minut na ich rozwiązanie.
2. Zapisz szczegółowe obliczenia i komentarze do rozwiązań zadań, prezentujące sposób Twojego rozumowania. Możesz korzystać z kalkulatora.
3. Pisz długopisem lub piórem, nie używaj ołówka ani korektora. Jeżeli się pomylisz, przekreśl błąd i napisz ponownie lub zaznacz inną odpowiedź.
4. Pisz czytelnie i zamieszczaj odpowiedzi w miejscu na to przeznaczonym. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.

Życzymy powodzenia!

Maksymalna liczba punktów	60	100%
Uzyskana liczba punktów		%
Podpis osoby sprawdzającej		

Zadanie 1.

0–3 p.

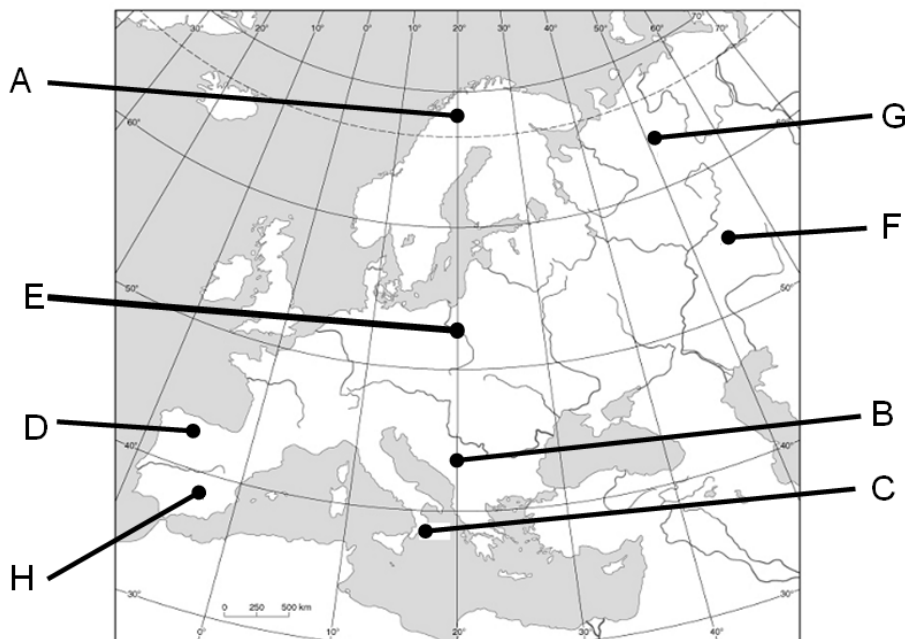
Uzupełnij tekst, wpisując nazwy obiektów geograficznych, wzdłuż których wyznaczono granicę między Europą i Azją.

Granica biegnie od Morza Karskiego do Zatoki ..... . Następnie wschodnim podnóżem gór Ural, wzdłuż górnego biegu rzeki Ural, rzeką ..... do jej ujścia do Morza Kaspijskiego. Dalej brzegiem morza, Obniżeniem ..... do Morza ..... . Dalszy odcinek granicy przebiega kolejno przez cieśninę ..... , Morze Czarne, cieśninę ..... , Morze ..... , cieśninę Dardanele i Morze ..... . Niektórzy wytyczają granicę między Europą i Azją wzdłuż grzbietu Kaukazu i przyjmują, że nie Mont Blanc, ale ..... o wysokości 5642 m n.p.m. jest najwyższym szczytem Europy.

Zadanie 2.

0–3 p.

Przyporządkuj zdaniom (1–5) litery, którymi oznaczono właściwe punkty na mapie. (Uwaga: należy wpisać jedną lub więcej liter).

1. 22 czerwca dzień trwa najdłużej. ....
2. Podczas górowania w danym dniu wysokość Słońca jest największa. ....
3. W punktach ..... Słońce góruje w tym samym momencie.
4. 22 grudnia dzień trwa najdłużej. ....
5. W danym dniu Słońce góruje najwcześniej. ....

Zadanie 3.

0–1 p.

Pogrupuj zjawiska, które wymieniono w zadaniu 2., według podanego w tabeli kryterium. Wpisz we właściwe miejsca numery zdań.

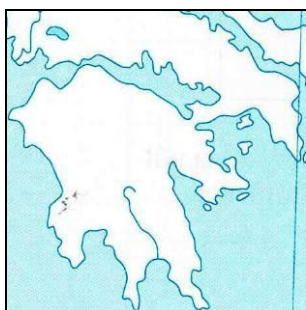
Konsekwencje rozciągłości	
południkowej	równoleżnikowej

Zadanie 4.

0–3 p.

Kontynent europejski jest silnie rozczłonkowany, ma urozmaiconą, długą linią brzegową, liczne wyspy, półwyspy, zatoki i wewnętrzne morza.

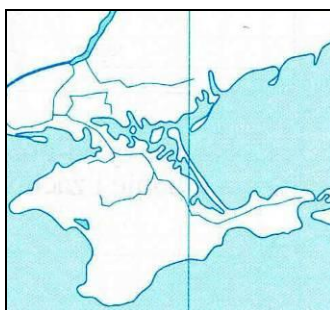
a) Wpisz nazwę półwyspu lub największej wyspy przedstawionych na każdej z map.

A

Półwysp

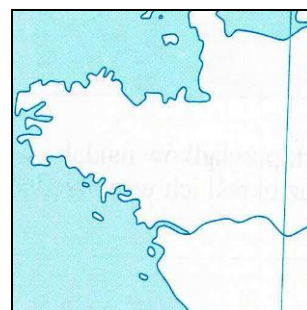
.....

B

Półwysp

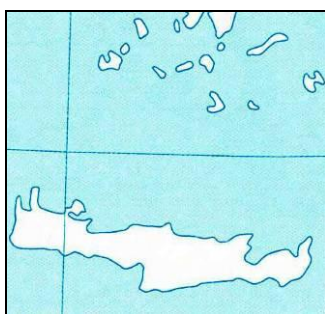
.....

C

Półwysp

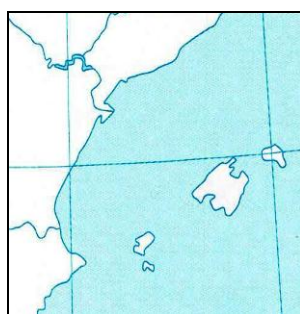
.....

D

Wyspa

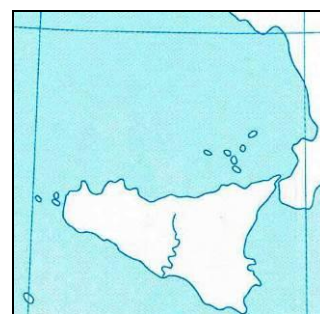
.....

E

Wyspa

.....

F

Wyspa

.....

Na północ od największej wyspy na obszarze oznaczonym literą F są położone niewielkie wyspy przyciągające turystów z powodu obecności zjawisk, które nie występują na obszarze oznaczonym literą A.

b) Uzupełnij zdanie.

Przyrodniczym walorem turystycznym tych wysp jest/są .....

Zadanie 5.

0–2 p.

Jedną z cech linii brzegowej Europy jest występowanie różnych typów wybrzeży.
Na podstawie opisów rozpoznaj typy wybrzeży i wpisz nazwę każdego z nich.

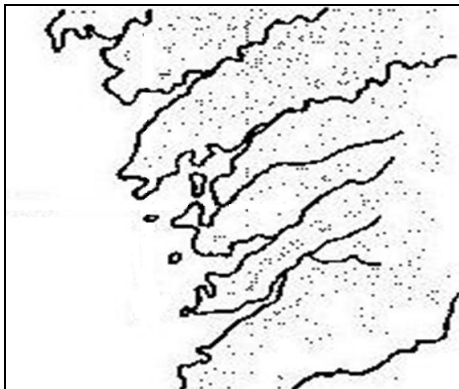
Wybrzeże, które powstało w wyniku:

- a) zalania dolin rzecznych położonych ukośnie lub prostopadle do linii brzegowej, dawne doliny górskie stały się zatokami morskimi .....
- b) zalania przez morze ujściowych odcinków dolin i odcięcia ich mierzejami usypanymi przez przybrzeżne prądy morskie .....
- c) usypania piaszczystego wału (lido) równoległego do wybrzeża .....
- d) zalania obszaru o pagórkowatej rzeźbie polodowcowej (mutonów) .....

Zadanie 6.

0–2 p.

Przyporządkuj przedstawionym na rysunkach typom wybrzeży opisy ich genezy z zadania 5. Wpisz we właściwe miejsca litery a)–d).

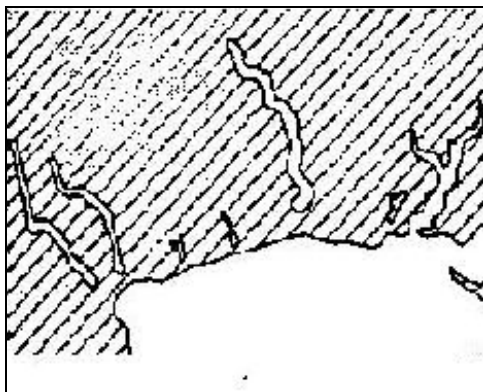
A

.....

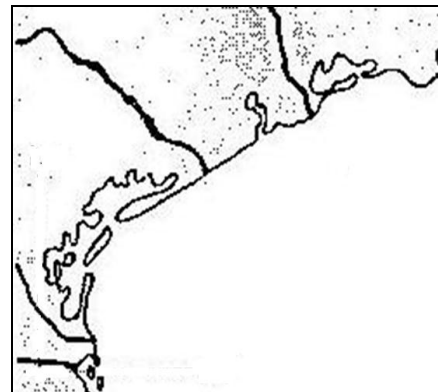
B

.....

C

.....

D

.....

Zadanie 7.

0–2 p.

Zaznacz na mapie typy wybrzeży, które przedstawiono na rysunkach w zadaniu 6. Wpisz odpowiednie litery A–D w kwadratach obok wybranych numerów na mapie.

Zadanie 8.

0–2 p.

Poniższe zdania opisują wybrane cechy klimatu Europy.

Wpisz obok każdego zdania literę P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub literę F, gdy jest fałszywe.

W Europie występuje wyraźna przewaga cyrkulacji południowej, która niekiedy ulega zaburzeniu zimą, gdy nad wschodnią Europą rozbudowuje się wyż wymuszający cyrkulację wschodnią i północno-wschodnią.	.....
Duży wpływ na klimat wybrzeży ma oddziaływanie prądów morskich, przede wszystkim zimnego Prądu Północnoatlantyckiego, który omywa zachodnie i północno-zachodnie wybrzeża kontynentu.	.....
Czynnikami, które wpływają na klimat Europy są: układ nizin i gór oraz sąsiedztwo oceanu na zachodzie i wielkiego kontynentu na wschodzie.	.....
O klimacie Europy nie decyduje położenie geograficzne w umiarkowanych szerokościach geograficznych, lecz duże rozczłonkowanie lądu o niewielkich rozmiarach.	.....

Mapa do zadań 9–10

Zadanie 9.

0–2 p.

Czy wysokość Słońca w momencie górowania jest większa w Atenach 22 grudnia, czy w Archangielsku 21 marca? Dane niezbędne do wykonania obliczeń odczytaj z mapy z zaokrągleniem do pełnych stopni. Zapisz obliczenia, wysokość Słońca w tych miastach oraz odpowiedź.

Wysokość Słońca jest większa w .....

Zadanie 10.

0–3 p.

Na mapie Europy przedstawiono rozmieszczenie wybranych stacji meteorologicznych oraz ich wysokości w metrach n.p.m. W tabeli podano przebieg średnich miesięcznych temperatur powietrza w °C i sumy opadów atmosferycznych w mm na zaznaczonych na mapie stacjach.

Wpisz nazwy stacji do tabeli przy właściwych danych.

Stacja	temp./opady	Miesiące												Rok
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
A	t	-11,6	-12,0	-9,4	-6,4	-1,6	2,5	4,3	3,9	0,8	-1,9	-6,0	-8,5	-3,8
	o	139	135	103	128	137	190	190	129	98	91	118	186	1644
	Nazwa stacji													
B	t	-12,1	-12,0	-7,6	-1,0	5,5	12,2	15,3	13,4	8,0	1,2	-5,4	-10,3	0,6
	o	31	27	27	26	40	58	62	61	62	55	43	37	529
	Nazwa stacji													
C	t	-16,4	-15,6	-8,5	4,1	14,2	19,5	21,3	19,2	13,0	4,0	-5,3	-13,0	3,0
	o	16	14	20	20	33	32	35	27	26	30	24	21	298
	Nazwa stacji													
D	t	-2,9	-2,0	1,8	7,6	13,8	16,8	18,6	17,2	13,3	7,8	2,3	-1,3	7,8
	o	35	26	32	40	48	60	84	72	44	37	38	38	535
	Nazwa stacji													
E	t	4,6	4,6	5,9	8,2	12,2	14,6	16,8	16,3	13,9	10,4	6,4	5,1	9,9
	o	48	40	48	44	44	47	58	58	47	63	62	58	617
	Nazwa stacji													
F	t	12,5	12,8	13,7	15,3	17,8	20,3	22,6	23,6	21,8	18,7	15,3	13,2	17,3
	o	125	113	118	68	43	12	1	3	35	81	162	138	909
	Nazwa stacji													
G	t	9,1	9,5	11,5	15,0	19,4	23,8	26,9	26,8	23,3	18,9	13,0	11,2	17,4
	o	55	44	39	19	23	16	4	9	15	41	65	73	403
	Nazwa stacji													

Zadanie 11.

0–2 p.

Przyporządkuj każdej z gleb wymienionych w tabeli charakterystyczną skałę macierzystą oraz roślinność. Ich nazwy wybierz spośród podanych.

Skala macierzysta: gips, glina, less, piaski i żwiry, wapień, zlepieniec

Roślinność: lasy iglaste, lasy liściaste, lasy namorzynowe, roślinność bagienna, step, tundra

Gleba	Skała macierzysta	Roślinność
A. czarnoziem		
B. brunatna		
C. bielnicowa		

Zadanie 12.

0–2 p.

Zaznacz trzy zdania, które poprawnie opisują podobieństwa lub różnice między klimatem zachodnich wybrzeży Hebrydów i Gotlandii.

- A. Średnie temperatury stycznia na obu obszarach są ujemne.
- B. Występowanie nocy polarnej jest jednym z czynników, które powodują występowanie na Gotlandii niższych średnich temperatur stycznia niż na Hebrydach.
- C. Głównym czynnikiem, które powoduje występowanie na zachodnich wybrzeżach Hebrydów wyższych średnich rocznych temperatur powietrza, jest obecność bariery orograficznej – pasma górskiego utrudniającego napływ powietrza z północy.
- D. Klimat zachodnich wybrzeży Hebrydów charakteryzuje się występowaniem wyższych średnich rocznych temperatur powietrza z powodu położenia tych wysp w zasięgu cyrkulacji pasatowej.
- E. Klimat zachodnich wybrzeży Hebrydów charakteryzuje się występowaniem niższych amplitud rocznych temperatury powietrza.
- F. Suma rocznych opadów atmosferycznych na zachodnich wybrzeżach Gotlandii jest niższa.
- G. Klimat zachodnich wybrzeży Hebrydów charakteryzuje się krótszym zaleganiem pokrywy śnieżnej.
- H. Oba obszary są położone w klimacie umiarkowanym przejściowym.

Zadanie 13.

0–3 p.

Poniższe zdania dotyczą wiatru – jednego ze składników klimatu.

a) Wpisz obok każdego zdania literę P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub literę F, gdy jest fałszywe.

Bora jest wiatrem suchym na wybrzeżach Chorwacji, a bardziej wilgotnym, gdy dociera do wschodnich wybrzeży Półwyspu Apenińskiego.	.....
Mistral to wiatr typu fenowego, który wieje doliną Rodanu.	.....
Halny jest wiatrem ciepłym z powodu występowania wyższej wartości gradientu temperatury podczas wznoszenia się powietrza niż podczas opadania.	.....
Morze Śródziemne jest obszarem tworzenia się cyklonów tropikalnych.	.....

b) Zaznacz dwie wspólne cechy fenu i bory.

- A. Są to wiatry o stałej prędkości w każdej porze roku.
- B. Zmieniają kierunek wraz z początkiem kolejnej pory roku.
- C. Stanowią składnik cyrkulacji w komórce Hadley’a.
- D. Są to wiatry, które spadają z gór.
- E. Powodują występowanie opadów atmosferycznych.
- F. Ich występowanie może być przyczyną zmiany temperatury powietrza.

Zadanie 14.

0–2 p.

Na fotografiach przedstawiono wybrane formacje roślinne, które mogą występować w Europie.

Wpisz we właściwe miejsca nazwy formacji roślinnych wybrane spośród podanych.

lasy liściaste i mieszane, makia, pustynia lodowa, sawanna, selvas, step, tajga, tundra

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

Zadanie 15.

0–4 p.

Samolot wystartował w okolicach ujścia rzeki Peczory, leciał w linii prostej i wylądował w pobliżu północnych wybrzeży Morza Azowskiego.

Wpisz w kolejności z północy na południe strefy klimatyczne, typy klimatów oraz roślinność potencjalną na obszarach, nad którymi leciał samolot. Nazwy formacji roślinnych wybierz spośród podanych w zadaniu 14.

Kierunek	Strefa klimatyczna	Typ klimatu	Roślinność potencjalna
<p>N</p> <p>↓</p> <p>S</p>	1.	1.	1.
	2.	2.	2.
		3.	3.
		4.	4.

Zadanie 16.

0–2 p.

Jeziora są składnikiem sieci wód powierzchniowych Europy. Mają one różną, niekiedy złożoną genezę.

Wskaż element, który nie spełnia kryterium przyporządkowania w każdej z podanych grup. Uzasadnij swój wybór.

A. Kryterium – położenie na tle krain fizycznogeograficznych: Como, Garda, Maggiore, Pejpus

.....

.....

B. Kryterium – geneza jeziora: Ładoga, Onega, Wetter, Saimaa

.....

.....

Informacja do zadań 17–18

Rzeki Europy reprezentują różne typy ustroju rzecznego. Niektóre zimą zamarzają na kilka miesięcy, a wiosną mają duże wezbrania spowodowane tajaniem śniegu, u innych wezbrania zdarzają się dwukrotnie w ciągu roku – podczas wiosennych roztopów i w okresie letnich opadów. Niektóre rzeki zimą mają niskie stany wody. Późną wiosną i latem, gdy w górach topnieją śniegi i lodowce, w tych rzekach występują maksymalne stany wody. Wiele rzek europejskich ma największe wezbrania głównie w okresie jesienno-zimowym.

Zadanie 17.

0–3 p.

Wskaż element, który nie spełnia kryterium przyporządkowania w każdej z podanych grup. Uzasadnij swój wybór, podając różnicę w ustroju rzek.

A. Dniepr, Don, Tamiza, Wołga

.....
 .....

B. Łaba, Odra, Peczora, Wisła

.....
 .....

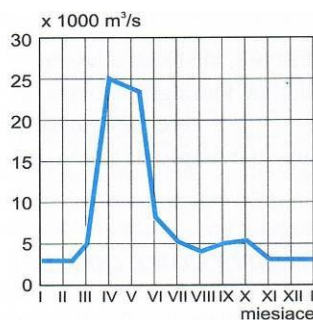
C. Duero, Dunaj, Ebro, Tyber

.....
 .....

Zadanie 18.

0–1 p.

Na wykresie przedstawiono roczne zmiany przepływu jednej z rzek w Europie.

Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

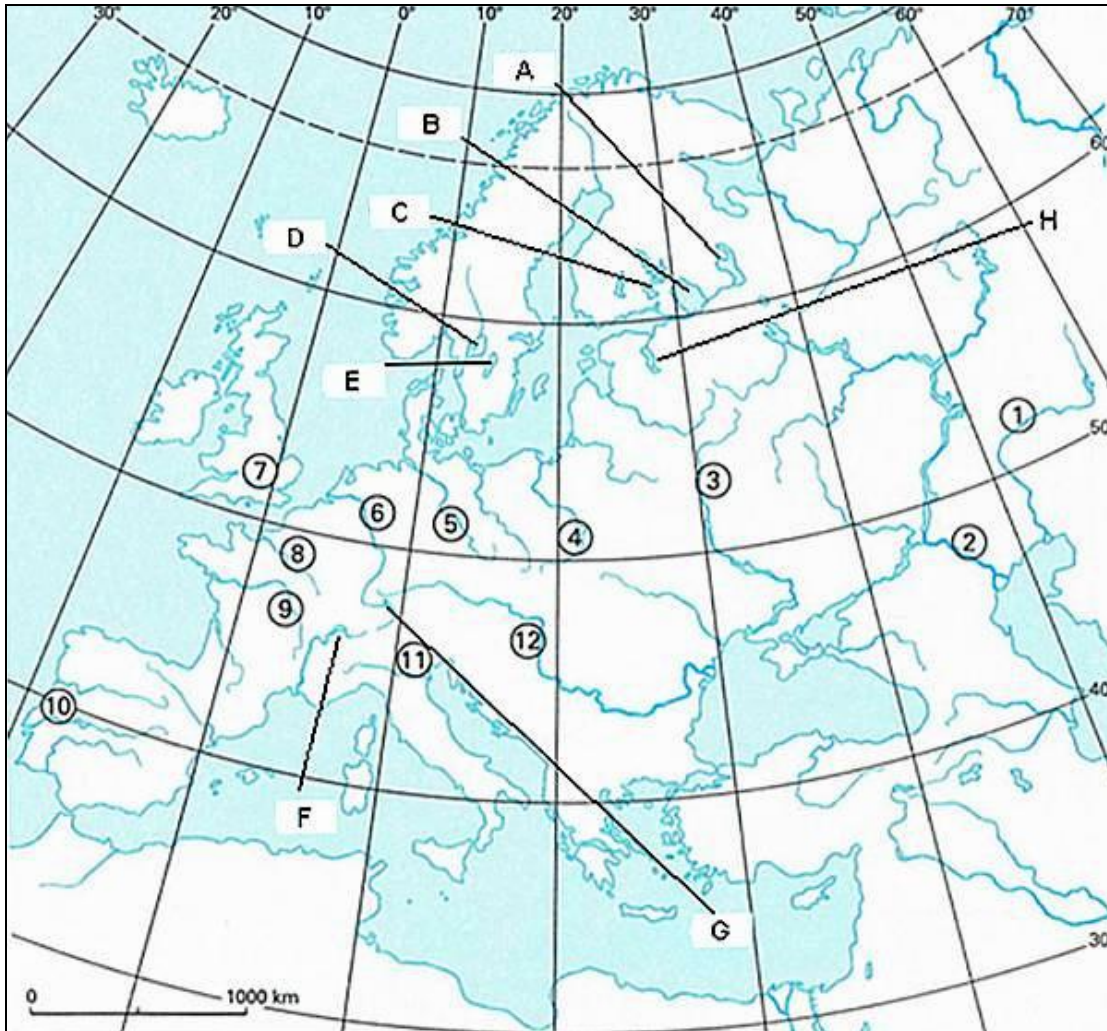
Najwyższe przepływy spowodowane są głównie przez

- a) topnienie lodowców.
- b) topnienie śniegu.
- c) opady deszczu.
- d) opady deszczu i śniegu.

Zadanie 19.

0–3 p.

Na mapie, która przedstawia wybrane elementy sieci hydrograficznej Europy, numerami 1–12 oznaczono rzeki, a literami A–H jeziora.

Na podstawie opisu rozpoznaj rzekę lub jezioro, a następnie przyporządkuj odpowiednie oznaczenie na mapie.

Opis	Nazwa	Położenie (litera/numer na mapie)
Największe naturalne jezioro Europy.		
Ma źródła w górach Schwarzwald.		
Jezioro przepływowe, jego wody są odprowadzane przez Rodan.		

Zadanie 20.

0–2 p.

Kręta linia z SW na NE wyznacza główny dział wodny Europy.

Wskaż rzekę, która nie spełnia kryterium przyporządkowania w każdej z podanych grup (podkreśl jej nazwę). Wpisz numer, którym oznaczono tę rzekę na mapie w zadaniu 19.

A. Wołga, Dunaj, Dniepr, Tag .....

B. Peczora, Łaba, Loara, Pad .....

Zadanie 21.

0–2 p.

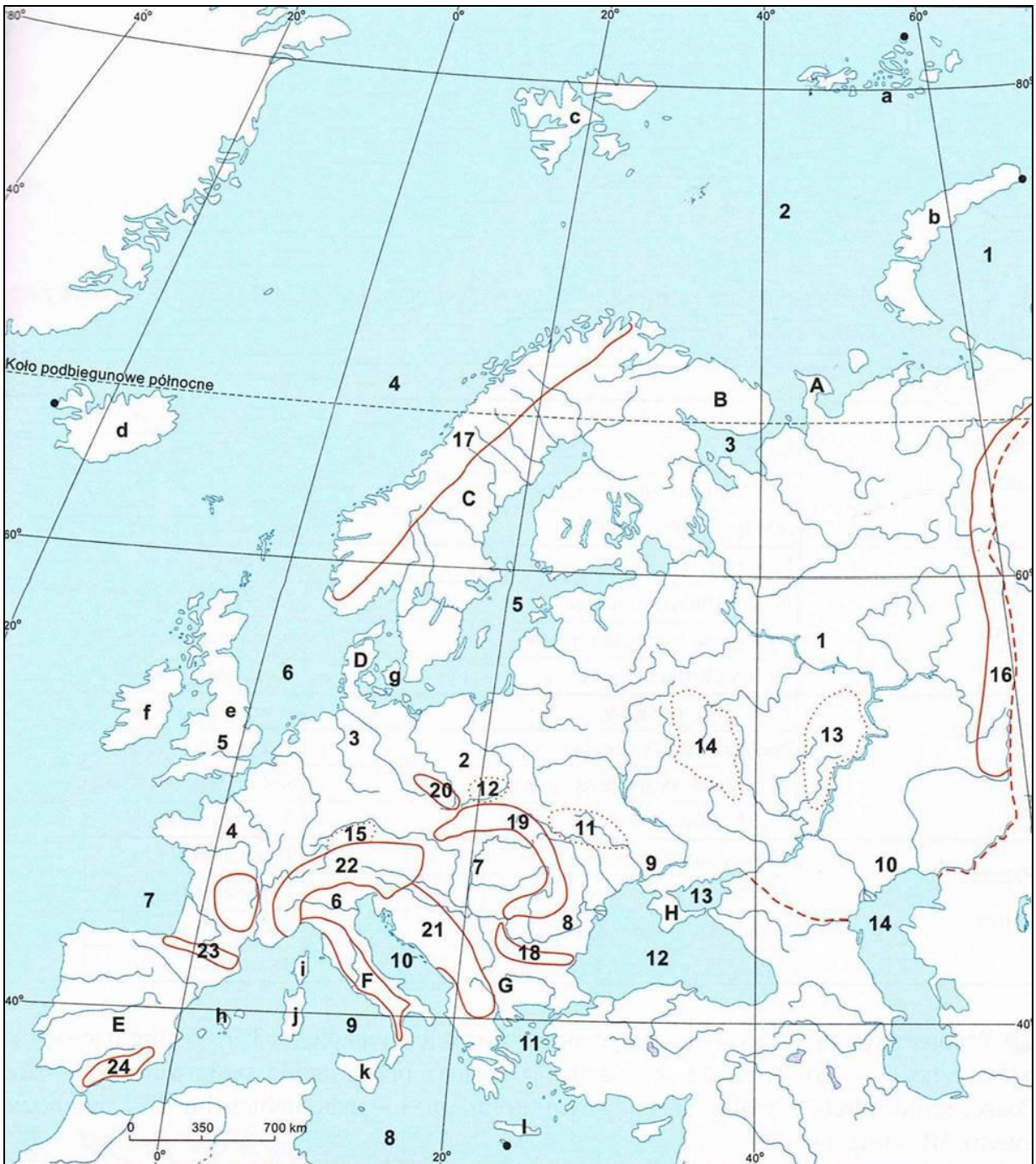
Budowa i przeszłość geologiczna to czynniki, które zdecydowały o ukształtowaniu powierzchni oraz występowaniu współczesnych zjawisk wulkanicznych i sejsmicznych w Europie.

Każdej z przyczyn przyporządkuj właściwy skutek, wpisując numer, którym go oznaczono.

Przyczyna	Skutek
A. Epoka lodowcowa	1. Rozległe obszary nizinne
B. Położenie południowej Europy oraz Islandii na granicach płyt litosfery	2. Urozmaicone ukształtowanie powierzchni północnej, środkowej i zachodniej części Europy
C. Alpejskie ruchy górotwórcze	3. Krajobraz jezior, wzgórz morenowych, równin piaszczystych w północnej części środkowej i wschodniej Europy
D. Stare sztywne podłoże wschodniej Europy	4. Młode góry fałdowe, obniżenia śródgórskie i przedgórskie
E. Kaledońskie i hercyńskie ruchy górotwórcze	5. Występowanie trzęsień ziemi i zjawisk wulkanicznych

A. ...., B. ...., C. ...., D. ...., E. ....

Mapa do zadań 22–23

Zadanie 22.

0–3 p.

Na podstawie opisu w tabeli rozpoznaj każdą z krain geograficznych, a następnie podaj jej oznaczenie na mapie.

Opis	Nazwa	Położenie na mapie
Obejmuje przedpole Alp od J. Bodeńskiego na zachodzie po dolinę Dunaju.		
Równoleżnikowe pasmo górskie położone na przedłużeniu łuku Karpat, między Wielką Niziną Węgierską a Morzem Czarnym.		
Skierowany południkowo pas wzniesień, który rozciąga się na wschodzie od Niziny Naddnieprzańskiej po dolinę Donu.		

Zadanie 23.

0–3 p.

Wybrane krainy geograficzne pogrupowano według ich rodzaju lub położenia.

Wskaż element, który nie spełnia kryterium przyporządkowania w każdej z podanych grup. Wpisz jego pełną nazwę do tabeli i podaj oznaczenie na mapie.

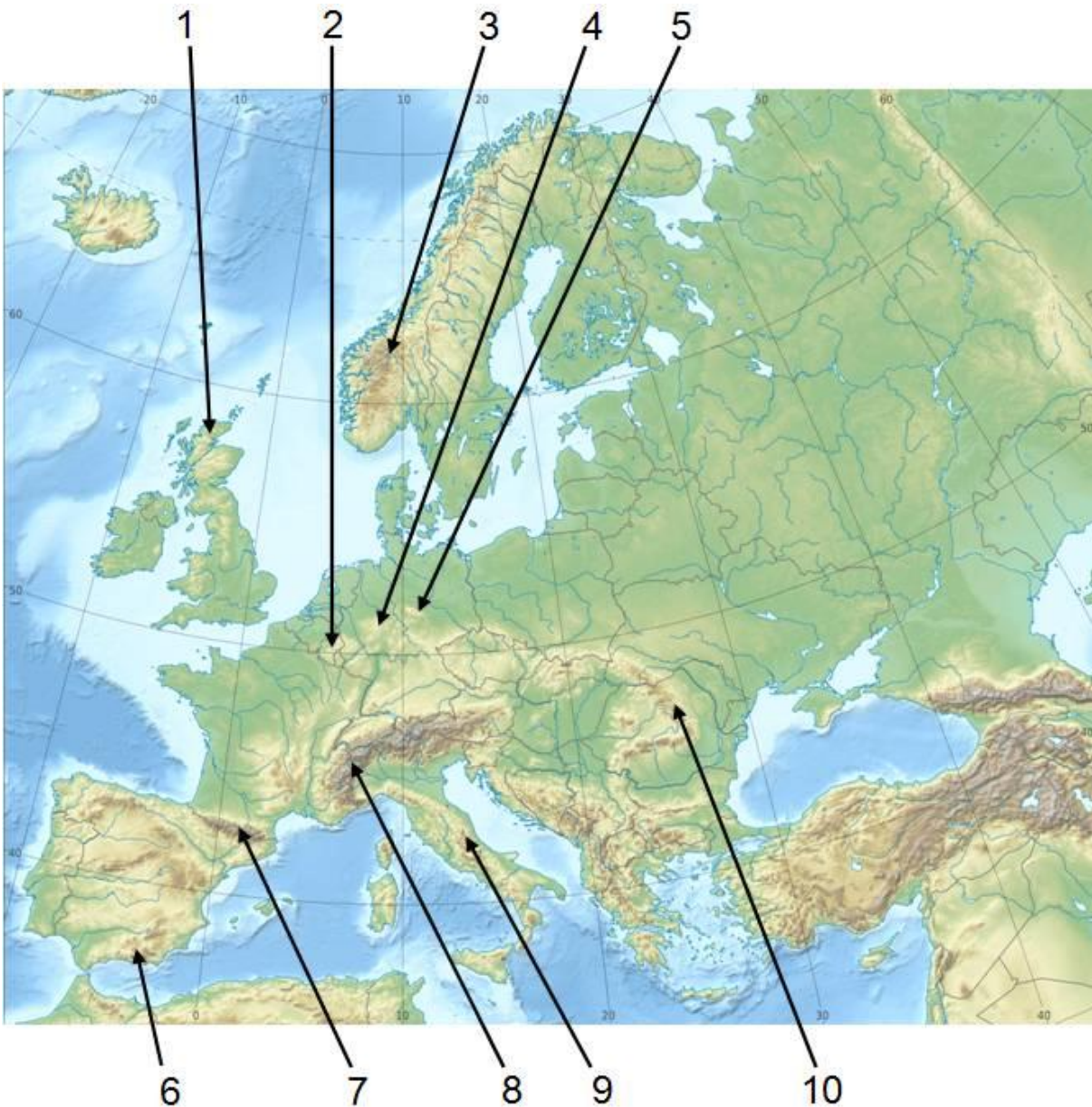
- A. Kanin, Korsyka, Nowa Ziemia, Zelandia
 B. Bawarska, Środkoworosyjska, Nadwołżańska, Wołoska
 C. Przesuwając się wzdłuż prostej linii z zachodu na wschód, mijamy kolejno: Islandię, Góry Skandynawskie, Półwysep Jutlandzki, Morze Białe.

Nazwa	Oznaczenie na mapie
A.	
B.	
C.	

Zadanie 24.

0–3 p.

Na mapie numerami 1–10 oznaczono wybrane pasma górskie.

Pogrupuj pasma górskie według czasu głównego fałdowania. Wpisz do tabeli numery, którymi oznaczono pasma górskie na mapie.

Orogeneza	Pasma górskie
alpejska	
hercyńska	
kaledońska	

Zadanie 25.

0–2 p.

a) Wpisz nazwy pasm górskich, które oznaczono podanymi numerami.

numer 5 .....

numer 6 .....

b) Wpisz obok każdego zdania literę P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub literę F, gdy jest fałszywe.

Pasma górskie oznaczone numerem 5 zostało odmłodzone dzięki wypiętrzeniu zrębu tektonicznego.	.....
Pasma górskie oznaczone numerem 6 jest pochodzenia wulkanicznego.	.....
W pasmach górskich oznaczonych numerami 5 i 6 występują współcześnie lodowce i formy polodowcowe.	.....

BRUDNOPIS